

คุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

Qualifications of Pre-service Student Teachers in Field Experiences.

กานต์ศิวกกร คำวิเศษธนธรณ์

Kansiwakon khamwisettanaton

นักวิชาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Educator from the Faculty of Education Rajabhat Mahasarakham University

Corresponding Author Email: kansiwakon.k@gmail.com

Received: 28 May 2021

Revised: 25 June 2021

Accepted: 3 July 2021

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีประเด็นในการศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ซึ่งบทความนี้มุ่งทบทวนสภาพสังคมและบริบทที่เปลี่ยนแปลง คุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อให้ให้นักศึกษาที่เรียนทางครุศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ ได้พัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพตามข้อบังคับคุรุสภา โดยพบว่านักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในฐานะที่เป็นครูผู้สอน ควรพัฒนาตนเองเป็นครูพันธุ์ใหม่ให้เป็นครูผู้ที่มี “ความรู้” และ “สมรรถนะ” แสดงออกและปฏิบัติตามการปฏิบัติหน้าที่ครู การจัดการเรียนรู้ สร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน เป็นผู้มีความรู้รอบด้าน ปรับวิธีคิดเปลี่ยนวิธีสอนให้เป็นครูมืออาชีพในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล มีความมุ่งมั่นตั้งใจและประพฤติตนเป็นแบบอย่างด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู

คำสำคัญ: คุณลักษณะ, นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู, ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

Abstract

The main points of this academic article includes: the study of characteristics of pre-service student teachers and analysis of proper qualifications of pre-service student teachers according to principles of the teacher's council of Thailand that related to the professional standards (Fourth Edition, 2019). This article aims at a review on state of society and social context which can change characteristics of pre-service student teachers. Due to the change in context, students in faculty of education needs to accompany with self-development follow the professional standards. The findings revealed that the pre-service students as a teacher should improve themselves to be a new generation teacher with knowledge and competencies. Therefore, it is necessary for the pre-service student teachers to have a variety of skills, the assertiveness, the ability to fulfill teacher duties, the ability to manage learning, the ability to build a great relationship with parents and communities, and being a well-rounded person. Moreover, the pre-service student teachers should have the mindset revolution, the teaching development to becoming a professional teacher in the digital age, stay enthusiastic, and being a role model for students together with spirituality of teacher.

Keywords: Qualifications, Pre-service Student Teachers, Field Experiences

บทนำ

ระบบการศึกษาไทย ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งผลกระทบอย่างชัดเจนคือ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน มีการติดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็วและง่ายดาย เพราะฉะนั้นการจัดการเรียนการสอนในยุคศตวรรษที่ 21 จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ทันสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลง โดยหัวใจหลักของการเรียนการสอน คือ บทบาทของครูที่จะจัดการเรียนการสอนและสามารถนำพาศิษย์ให้ก้าวไปกับโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเท่าทัน “ตัวครูผู้สอน” ที่จำเป็นต้องพัฒนาให้มีวิธีการสอนให้เหมาะสมกับยุคสมัย และเท่าทันโลก เพราะครูถือเป็นบุคคลหรือกลไกสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาระบบการศึกษาของไทยประสบความสำเร็จ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (พนม มีราคะ, 2560) ซึ่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องให้ได้ทั้งสาระวิชา และได้ทักษะ 3 กลุ่ม คือ ทักษะชีวิตและการทำงาน ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ที่กล่าวว่าต้องเรียนให้ได้ทักษะแปลว่าการเรียนต้องเป็นการฝึก การฝึกคือลงมือทำ สัจธรรมของการเรียนรู้สมัยใหม่คือคนเราจะเรียนได้ต้องลงมือทำด้วยตนเองเท่านั้น (วิจารณ์ พานิช, 2556) รวมถึงกรอบสมรรถนะตามสายงานของครู ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่อยู่ภายในตัวของบุคคลและแสดงพฤติกรรมออกมาโดยการปฏิบัติ ตามที่ได้รับมอบหมาย นั่นคือ สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การออกแบบและพัฒนาหลักสูตร 2) การออกแบบและการจัดการเรียนรู้ 3) การบริหารจัดการชั้นเรียน 4) เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา 5) การออกแบบการวัดและประเมินผล 6) นวัตกรรมและการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และ 7) การปฏิบัติหน้าที่ครู (กานต์ศิวกร คำวิเศษธรรม, 2564)

การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารการสอนซึ่งคุรุสภาได้กำหนดไว้ในประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่องรายละเอียดของมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครู ตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 กำหนดมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครู มีรายละเอียด ดังนี้ มาตรฐานความรู้ 6 เรื่อง คือ 1) การเปลี่ยนแปลงบริบทของโลก สังคม และแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการศึกษา และจิตวิทยาให้คำปรึกษาในการวิเคราะห์และพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ 3) เนื้อหาวิชาที่สอน หลักสูตรการสอน และเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 4) การวัด ประเมินผลการเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อแก้ปัญหา และพัฒนาผู้เรียน 5) การใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา และ 6) การออกแบบและการดำเนินการเกี่ยวกับงานประกันคุณภาพการศึกษา ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องมีมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพผ่านตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนด คือ การปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู และ การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู รวมถึงใช้เป็นกรอบในการดำเนินการทดสอบและประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู เพื่อขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 ซึ่งกำหนดให้ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ ต้องผ่านการทดสอบและประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพครู ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนด โดยมีผลบังคับใช้กับผู้เข้ารับการศึกษาในหลักสูตรปริญญา และประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูที่คุรุสภารับรอง ตั้งแต่ปีการศึกษา 2562 เป็นต้นไป (คณะกรรมการคุรุสภา, 2563)

ดังนั้น ด้วยหลักการและเหตุผลดังกล่าว นักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชาชีพครู จะต้องผ่านการประเมินตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขของคุรุสภา เพราะฉะนั้น เพื่อให้เกิดการพัฒนานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ นักศึกษาครูควรรอบรู้บริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคม มีคุณลักษณะของครู และมีวิธีการจัดการเรียนการสอนในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ควรทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดทักษะเพื่อดำรงชีวิตในกระแสสังคมตามยุคสมัยได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ นักศึกษาครูจึงต้องมีการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้สู่จุดเปลี่ยนของศตวรรษที่ 21 ในขณะที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและปฏิบัติหน้าที่ครูผู้สอน

บทวิเคราะห์

บทความวิชาการนี้ ผู้เขียนจะได้อธิบายและวิเคราะห์เพื่อสะท้อนมุมมองทางวิชาการโดยสามารถจำแนกเป็นรายประเด็นได้ดังนี้

1. สภาพสังคมและบริบทที่เปลี่ยนแปลง

ภายใต้สังคมโลกมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วอันสืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้ทุกภูมิภาคของโลกสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้และการใช้ชีวิตอย่างทั่วถึง ทำให้ผู้เรียนในยุคนี้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการดำรงชีพ การเรียนรู้ ครอบครัว ตลอดจนทางด้านสังคม ซึ่งก่อให้เกิดทั้งโอกาส และการพัฒนาการในอนาคต จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้การจัดการเรียนการสอนเปลี่ยนตามไปด้วย ซึ่งหมายความว่าครูผู้สอนต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองด้วย โดยลักษณะของครูในยุคนี้ควรเป็น “ครูนักปรับ” และ “ครูนักเปลี่ยน” กล่าวคือ

“ครูนักปรับ” คือครูผู้สอนที่พร้อมจะปรับการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เช่น การสอนออนไลน์ ในช่วงสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 เป็นต้น ซึ่งหัวใจของการเรียนรู้ไม่ใช่เน้นการสอน แต่เน้น “การเรียนรู้” ครูจึงมีหน้าที่เป็นครูฝึกปฏิบัติมากกว่าการสอนทั่วไป ครูจึง “ไม่เน้นสอน” แต่เน้นผู้เรียนลงมือทำเอง ปฏิบัติเอง เรียนรู้เอง โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้ผ่านโครงงาน (Project Base Learning) จะเห็นว่าการจัดการเรียนรู้ได้ดั่งนั้น ครูและผู้เรียนสามารถทำร่วมกันได้ จึงถือได้ว่าครูควรมีลักษณะเป็นครูนักปรับ สามารถปรับการเรียนรู้ตามสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมและผู้เรียนมีความสุข สอดคล้องกับแนวคิดของชมพู โกติรัมย์ (2562) ที่ได้กล่าวว่า ครูเป็นผู้นำที่ออกแบบการเรียนรู้ทำงานร่วมกันเป็นทีม และมีการปรับประเมินร่วมกันกับครู และผู้เรียนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานเป็นทีม (Collaboration Skill) รับฟังคนอื่น และเรียนรู้ความแตกต่าง ที่ต้องเกิดขึ้นมากกว่าการเรียนรู้แบบแข่งขัน และถ้าจะให้ลึกต้องให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดผ่านบทเรียนแล้วครูก็ชักชวนให้เกิดการคิดประเมินร่วมกัน ส่วนแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทย จะประกอบไปด้วยแนวทางในการดำเนินการที่สำคัญทั้งการ “ซ่อม” และการ “สร้าง” ควบคู่กันไปเพื่อเป็นการปรับแต่งซ่อมแซมกลไกการศึกษาเดิมให้ดียิ่งขึ้นและสร้างเสริมกลไกใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นเพื่อตอบสนอง พลวัตการเปลี่ยนแปลงแห่งศตวรรษที่ 21 รวมถึงสร้างพลังของการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาการศึกษาเรียนรู้ของไทยในทางปฏิบัติอย่างยั่งยืนและสมดุล เป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง การซ่อม 1) ปฏิรูประบบการผลิตครูและพัฒนาศักยภาพครูประจำการ 2) ปฏิรูปการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21 และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) ปฏิรูประบบการประเมิน เน้นการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (Formative Assessment) 4) ปฏิรูปเชิงโครงสร้าง และบริหารการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนปฏิรูประบบการบริหารจัดการ (Management System) การสร้าง 5) สร้างสังคมแห่งปัญญา (Wisdom-Based Society) ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Supportive Learning Environment) เพื่อสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์ ไม่ใช่แค่เน้นแต่วิชาการ (พนม มีราคา, 2560) จะเห็นได้ว่าครูผู้เป็นนักปรับที่ดี จะสามารถพัฒนาระบบการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

“ครูนักเปลี่ยน” คือครูผู้พร้อมที่จะเปลี่ยนวิธีคิดและวิธีสอน หรือครูผู้บูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอน สามารถสอดแทรกเนื้อหาสาระวิชาได้อย่างเหมาะสม ถึงแม้ในปัจจุบันเกิดปัญหาการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสสายพันธุ์ใหม่ ตามที่ฉันทิตยา พินยาพงศกร (2563) ได้กล่าวไว้ว่าหลังเกิดวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ระลอกแรกเริ่มคลี่คลายลง หลายภาคส่วนเริ่มพูดถึง “ความปกติใหม่” หรือ “New Normal” ภาคการศึกษาเป็นอีกภาคส่วนหนึ่งที่เกิดการปรับตัวครั้งใหญ่ทั่วโลกและในประเทศไทย

โดยเฉพาะการปิดโรงเรียนและมหาวิทยาลัยที่ทำให้ทั้งนโยบายการศึกษา โรงเรียน ครู และนักเรียนนักศึกษา ต้องหันมาใช้ในการเรียนการสอนทางไกลอย่างเร่งด่วน ทำให้คาดการณ์ว่า เมื่อโควิด-19 ผ่านไป การเรียนรู้ทางไกลและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้จะกลายเป็นความปกติใหม่ของการศึกษาไทย อย่างไรก็ตามแม้ไม่มีโควิด-19 ระบบการศึกษาไทยก็กำลังเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาจากปัจจัยขับเคลื่อนจำนวนมาก รวมถึงนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการด้วย ทำให้ครูต้องปรับเปลี่ยนตนเองให้พร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น จะเห็นได้ว่า โควิด-19 เป็นทั้ง “ตัวเร่งปฏิกิริยา” ที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงเกิดได้เร็วขึ้น เช่น การนำเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้มาใช้ในวงกว้าง อีกทั้งเป็น “ตัวหน่วงปฏิกิริยา” ให้แผนการบางอย่างชะลอออกไป “ความปกติใหม่” ที่ครูทุกคนต้องตระหนักและรับมือกับสถานการณ์ความจำเป็นจากโควิด-19 และปัจจัยอื่น ๆ ที่ควบคุมไม่ได้ แต่ควรพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสเพื่อเปลี่ยนความปกติใหม่ให้เป็นที่ต้องการ เพราะสิ่งที่สำคัญที่สุดคือผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

จากสภาพสังคมและบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป ในฐานะที่เป็นครูหรือผู้สอน รวมถึงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จะต้องเป็นครูนักปรับ-เปลี่ยนที่มีความสามารถ ความเชี่ยวชาญหลากหลาย มีความรอบรู้เท่าทันกับโลกที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และครูในยุคนี้ต้องมีการจัดการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการในด้านเนื้อหาสาระวิชา และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารที่เป็นสากล เพื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ภายใต้สถานการณ์ความปกติใหม่ (New Normal)

2. คุณลักษณะตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ

ครูเป็นบุคคลที่สังคมให้ความสำคัญและยกย่อง เป็นคนสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นผู้ส่งเสริมและสร้างสรรค์การเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีคุณภาพ กล่าวคือ คุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพของครูผู้สอน เพราะฉะนั้น นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ที่ปฏิบัติหน้าที่ครูผู้สอนควรเป็นครูผู้ร่วมเรียนรู้ คอยสนับสนุนผู้เรียนในกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งนักวิชาการศึกษาโดยอรอนพ จินะวัฒน์ (2559) ได้กล่าวถึงผู้ประกอบการวิชาชีพครู จำเป็นต้องพัฒนาตนเพื่อให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ควรมีลักษณะ ดังนี้

- 1) การสร้างบรรยากาศให้เกิดความรู้สึกรัก หรือทัศนคติทางบวกในการจัดการกับการเปลี่ยนแปลง
- 2) การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงตนเอง และการปรับปรุงตนเอง โดยแสวงหาการสนับสนุนจากบุคคลในอาชีพเดียวกัน
- 3) การประเมินความสามารถของตนเอง เพื่อนำไปสู่การวางแผนการพัฒนาอย่างรอบด้าน
- 4) มุ่งให้เกิดความสำเร็จในทุกขั้นตอนของการพัฒนาตน ที่มีประสิทธิภาพและความยั่งยืนของผู้ประกอบวิชาชีพครู

คุณลักษณะสำคัญ 7 ประการ ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2558) กล่าวว่า ดังนี้

- 1) สร้างและบูรณาการความรู้ได้ ครูจะต้องสามารถบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ที่มีมาใช้ในการสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ
- 2) มีความคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ครูจะต้องสอนให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิด โดยสามารถคิดวิเคราะห์ในเรื่องต่าง ๆ และมีความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์
- 3) มีวิสัยทัศน์และตักมลิกทางความคิด เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เรียน ครูจะต้องเป็นคนมีวิสัยทัศน์ เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการส่งเสริมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนตักมลิกทางความคิดได้ด้วยตัวเอง และมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน
- 4) ครูต้องรู้และเข้าใจเทคโนโลยีใหม่ มีทักษะใหม่ ๆ พร้อมทั้งชี้แนะข้อดีข้อเสียให้ผู้เรียนได้ ครูจะต้องสามารถใช้เทคโนโลยีส่งเสริมการศึกษาได้หลากหลาย และสามารถชี้ให้เห็นถึงข้อดีข้อเสีย และการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

5) มีทักษะการสอนผู้เรียนให้เติบโตเต็มศักยภาพและสร้างผลงานใหม่ ๆ ครูจะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนตามวัย และให้ผู้เรียนพัฒนาอย่างเต็มที่ตามศักยภาพของผู้เรียน และเน้นให้ผู้เรียนเปลี่ยนจากผู้รับกลายเป็นผู้พัฒนาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่

6) ต้องเข้มแข็งในจรรยาบรรณ คุณธรรม จริยธรรม และชักชวนให้คนอื่น ๆ ทำเพื่อสังคม ครูจะต้องยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ รักษาคุณธรรม จริยธรรม และเป็นบุคคลหนึ่งในสังคมที่ช่วยให้สมาชิกในสังคมนั้น ๆ มีแนวทางในการปฏิบัติตนต่อตนเอง และสังคมที่เหมาะสม

7) มีบทบาทเป็นผู้นำด้านการสอนและวิชาชีพ พัฒนาคุณภาพของโรงเรียน และในวิชาชีพพร้อมกับผู้บริหารมากขึ้น ครูจะต้องมีบทบาทต่อการส่งเสริมพัฒนา และประเมินผลการเรียนรู้และวิชาชีพในโรงเรียนร่วมกับบุคลากร ผู้บริหารและชุมชน

จะเห็นว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะต้องเป็นผู้มีความรู้ มีทักษะ และมีคุณลักษณะความเป็นครูที่แท้จริง และมีทัศนคติเชิงบวก มีความทุ่มเทเสียสละ และเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมได้ และเป็นผู้ประกอบวิชาชีพครูตามมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครู ดังนี้ (คณะกรรมการคุรุสภา, 2563)

ก) มาตรฐานความรู้

1) การเปลี่ยนแปลงบริบทของโลก สังคม และแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.1) สารความรู้

- (1) การเปลี่ยนบริบทของโลกและสังคม
- (2) แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.2) สมรรถนะ

- (1) รอบรู้บริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา
- (2) ประยุกต์ใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้

2) จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการศึกษา และจิตวิทยาให้คำปรึกษาในการวิเคราะห์และพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

2.1) สารความรู้

จิตวิทยาเพื่อการวิเคราะห์ และพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพครอบคลุม

- (1) จิตวิทยาพัฒนาการ
- (2) จิตวิทยาการศึกษา
- (3) จิตวิทยาให้คำปรึกษา

2.2) สมรรถนะ

- (1) เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน
- (2) ช่วยเหลือและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพได้
- (3) ให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

3) เนื้อหาวิชาที่สอน หลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้

3.1) สารความรู้

- (1) เนื้อหาวิชาเอก
- (2) หลักสูตร
- (3) ศาสตร์การสอน
- (4) เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้

3.2) สมรรถนะ

(1) รอบรู้ในเนื้อหาของสาขาวิชาเอกที่สอน และบูรณาการองค์ความรู้ในวิชาเอกสำหรับการเรียนการสอนได้

(2) วิเคราะห์ จัดทำ ใช้ ประเมิน และพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาได้

(3) จัดทำแผนการเรียนรู้ และนำแผนการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลจริงได้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน

(4) บริหารจัดการชั้นเรียนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้

(5) ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารได้

(6) แสวงหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายให้แก่ผู้เรียนได้

(7) ประยุกต์ใช้ หรือพัฒนาสื่อ และนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้

4) การวัด ประเมินผลการเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหา และพัฒนาผู้เรียน

4.1) สารความรู้

(1) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

(2) การวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาผู้เรียน

4.2) สมรรถนะ

(1) วัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้

(2) เลือกใช้ผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้

(3) ทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาผู้เรียนได้

5) การใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา

5.1) สารความรู้

(1) การใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร

(2) การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

(3) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา

5.2) สมรรถนะ

ใช้ทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อความหมายได้อย่างถูกต้องในการเรียนการสอน หรือที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครูและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา

6) การออกแบบและการดำเนินการเกี่ยวกับงานประกันคุณภาพการศึกษา

6.1) สารความรู้

การประกันคุณภาพการศึกษา

6.2) สมรรถนะ

จัดการคุณภาพ พัฒนา และประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้

ข) มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ

ต้องผ่านการสอนในสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 1 ปี และผ่านเกณฑ์การประเมิน ตามหลักวิธีการ ดังนี้

1) การฝึกปฏิบัติระหว่างเรียน

2) การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ

จากมาตรฐานวิชาชีพตามข้อมูลที่กล่าวมา ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา รวมถึงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ และสมรรถนะครบถ้วนตามมาตรฐาน 6 เรื่อง หรือ 6 วิชา (ซึ่งมาตรฐานเดิมเป็น 11 มาตรฐานความรู้หรือวิชา) และผ่านประสบการณ์สอนไม่น้อยกว่า 1 ปี ต้องมีความรู้และประสบการณ์เพียงพอที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพได้ เพื่อให้สอดคล้องกับการสถานการณ์ปัจจุบันและทิศทางนโยบายของการศึกษาของไทย “ครู” จึงต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาตนเองโดยเฉพาะเรื่องของการใช้เทคโนโลยี การสื่อสารและการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ ถือเป็นหัวใจหลักในการส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งครูจะเป็นผู้สอนอย่างเดียวนั้นเหมือนอย่างเมื่อก่อนไม่ได้ ครูจะต้องให้ผู้เรียนคิดและเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยที่ครูเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ แนะนำ และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง มีทักษะและกระบวนการคิด คือแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญแห่งศตวรรษที่ 21

3. คุณลักษณะตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน

บทบาทที่สำคัญในการปฏิบัติงานของ “ครูนักพัฒนา” คือ ควรพัฒนาตนเอง ต้องใฝ่หาความรู้ และทักษะใหม่ เพื่อการออกแบบการเรียนรู้ให้ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน สะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ได้ความรู้ที่ลึกทางทฤษฎีและได้รับการกระตุ้นกระบวนการคิดของผู้เรียน และครูยังต้องการเครื่องมือที่ช่วยในการปฏิบัติงาน คือ “กลุ่มเพื่อนร่วมงาน” (Professional Learning Community: PLC) ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูประจำการในการทำหน้าที่ครู การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสามารถใช้กระบวนการหรือแนวคิด วิธีการต่าง ๆ เช่น การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) การจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) การชี้แนะ (Coaching) จิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) และอื่น ๆ มาเป็นแนวทางในการพัฒนาครูให้มีคุณภาพตามบริบทของสภาพแวดล้อม สภาพปัญหาและความต้องการ โดยมีเป้าหมายหลักคือ ให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอน พัฒนาคุณภาพผู้เรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ซึ่งวิจารณ์ พานิช (2556) ได้กล่าวถึงการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะ เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตโดยเฉพาะทักษะในการสร้างแรงบันดาลใจ และทักษะในการเรียนรู้ อ่านออกเขียนได้ ไม่พอ ต้องกล่อมเกลานิพนธ์สำคัญความเป็นคนดี เป็นมนุษย์ที่แท้ โดยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สามารถแจกแจงออกได้เป็น 3Rs + 8Cs และเพิ่ม 2Ls ด้วย ดังนั้น การปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพ ได้กล่าวถึงคุณลักษณะหรือการแสดงพฤติกรรมกรปฏิบัติงานและการพัฒนางาน ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา รวมทั้งผู้ต้องการประกอบวิชาชีพครู ต้องปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายการเรียนรู้ หรือการจัดการศึกษา รวมทั้งต้องฝึกฝนพัฒนาตนเองให้มีทักษะ หรือความชำนาญสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง กำหนดไว้ 3 ด้าน ดังนี้

ก) การปฏิบัติหน้าที่ครู

- 1) มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียน ด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู
- 2) ส่งเสริมการเรียนรู้ เอาใจใส่ และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล
- 3) สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ และผู้สร้างนวัตกรรม
- 5) พัฒนาคณะครูให้มีความรอบรู้ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม และเป็นพลเมืองดี

ข) การจัดการเรียนรู้

- 1) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาและส่งเสริมหลักสูตรสถานศึกษา
- 2) การจัดทำแผนการสอนและจัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนตามความถนัด และความสนใจให้มีปัญญา คิด มีความเป็นนวัตกรรม และมีความสุขในการเรียน
- 3) ดูแล ช่วยเหลือ พัฒนา และรายงานผลการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลอย่างเป็นระบบ
- 4) วิจัย สร้างนวัตกรรม และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

- 5) ทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ และร่วมกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพ
 - 6) สื่อ และการวัดประเมินผลการเรียนรู้
 - 7) การบูรณาการความรู้และศาสตร์การสอน
 - 8) การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้
- ค) ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน
- 1) ร่วมมือกับผู้ปกครองในการพัฒนา และแก้ปัญหาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์
 - 2) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพของผู้เรียน
 - 3) ศึกษา เข้าถึงบริบทของชุมชน และสามารถอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความแตกต่างทางวัฒนธรรม
 - 4) ส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากมาตรฐานการปฏิบัติงาน นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในฐานะผู้สอน ควรแสดงออกและปฏิบัติตนให้ครบ 3 ด้าน เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ครูตรงตามมาตรฐานวิชาชีพ และสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พัฒนาดตนเองให้เป็น นวัตกรรม มีความรู้รอบด้าน มุ่งมั่นตั้งใจ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างด้วยจิตความเป็นครู อีกทั้งควรปรับและประเมินวิธีการสอนทุกครั้ง เพื่อกระตุ้นผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการได้ลงมือทำและปฏิบัติให้มีทักษะ ควรเรียนรู้ที่จะปรับตัวและพัฒนาตนเองอยู่เสมอให้เป็นครูมืออาชีพ สามารถช่วยเหลือสนับสนุนพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น สถานศึกษาได้ ซึ่งสอดคล้องกับบทความวิชาการของประสาธน์ เนืองเฉลิม (2559) กล่าวว่า การปฏิรูปตนเองเป็นกลไกสำคัญสู่การเป็นครูมืออาชีพ ส่งผลต่อการปฏิรูปคุณภาพการศึกษา แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงไรก็จะต้องให้ผู้สอนเป็นสำคัญยิ่งกว่า ผู้สอนคือคนที่ออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับการพัฒนาและธรรมชาติการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

4. คุณลักษณะตามมาตรฐานการปฏิบัติตน

มาตรฐานการปฏิบัติตน คือ จรรยาบรรณของวิชาชีพที่กำหนดขึ้นเป็นแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติตน ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา รวมถึงผู้ต้องการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องยึดถือปฏิบัติตาม เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาแก่ผู้รับบริการและสังคม อันจะนำมาซึ่งเกียรติ และศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ จรรยาบรรณ 5 ด้าน คือ จรรยาบรรณต่อตนเอง จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และจรรยาบรรณต่อสังคม เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของความเป็นครู จึงขออัญเชิญ พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ให้ผู้ประกอบวิชาชีพครูได้ไตร่ตรอง ดังนี้ “ครูที่แท้จริงนั้นต้องเป็นผู้กระทำแต่ความดี คือ ต้องหมั่นขยันอดทนอดกลั้น อดทนอดกลั้น ต้องรักษาวินัย สำรวม ระวังความประพฤติของตนให้อยู่ในระเบียบแบบแผนที่ดีงาม ต้องปลื้มใจปลื้มใจออกจากความสบาย และความสนุกสนานร่าเริงที่ไม่ควรแก่เกียรติภูมิของตน ต้องตั้งใจให้มั่นคงและแน่วแน่ ต้องรักษาความซื่อสัตย์ รักษาความจริงใจ ต้องมีเมตตา และหวังดี ต้องวางใจเป็นกลาง ไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ ต้องหมั่นอบรมปัญญาให้เพิ่มพูนสมบูรณ์ทั้งในด้านวิทยาการและความฉลาดรอบรู้ ใช้เหตุและผล”(ทวีศักดิ์ อุณจิตติกุล, 2561)

จากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระองค์ได้ทรงสอนกับผู้ที่จะเป็นครูที่ดีได้นั้น ต้องมีองค์ประกอบหลายอย่าง ต้องมีความขยัน พากเพียร มีเมตตา มีความรอบรู้ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้เรานำมาปฏิบัติเพื่อจะได้เป็นครูที่ดีได้ตรงตามมาตรฐานการปฏิบัติตนดังกล่าว นักศึกษาฝึกประสบการณ์

วิชาชีพครู จะต้องตระหนักเสมือนเป็นครูผู้ที่มีสมรรถนะในการประพจน์และปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู 5 ด้าน 9 ข้อ รวมถึงการให้ความรู้แก่ผู้เรียน และสอนให้ผู้เรียนเป็นคนดี รวมถึงครูยังต้องเป็นผู้ปฏิบัติดี มีคุณธรรมให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์และสังคมด้วย

สรุป

บทความนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและบริบทในสถานการณ์ปัจจุบัน นักศึกษาครูในขณะปฏิบัติหน้าที่ครู ควรตระหนักถึงบทบาท หน้าที่ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์อันควรปฏิบัติต่อสังคม ครูในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลต้องพัฒนาตนเองแบบก้าวกระโดดจึงจะเท่าทันการเปลี่ยนแปลงโลก และเป็นผู้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ซึ่งคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ดี ควรแสดงออกและการปฏิบัติตนตามภาระงานของครูที่ต้องรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 โดยประการแรก คือหน้าที่ในการเป็นครูผู้สอน “ครูนักปรับ-เปลี่ยน” จะต้องเปลี่ยนตัวเองให้เป็นครูในศตวรรษที่ 21 ครูต้องเป็นผู้ร่วมคิดร่วมศึกษา หรืออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยต้องเป็นแบบอย่างให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้และปรับตัว เกิดทักษะการเรียนรู้เพื่อดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม ครูเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนพัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพและมีความสุขส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะความรู้และเทคโนโลยีล้ำสมัยอย่างรวดเร็ว คนในยุคใหม่ต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ตลอดเวลา ครูจะต้องฝึกฝนให้ผู้เรียนใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และฝึกปฏิบัติให้เกิดทักษะมากกว่าสอนเนื้อหาให้ผู้เรียนเติบโตได้อย่างมีคุณภาพ ประการที่สอง “ครูนักพัฒนา” ควรมีบทบาทในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน สร้างเครือข่ายองค์กรวิชาชีพ หรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ทุกคนจะต้องมีกลุ่มเพื่อนครู กลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มผู้บริหาร และกลุ่มผู้นำชุมชน เพื่อจะช่วยเหลือส่งเสริมและสนับสนุนในด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านอื่น ๆ และประการสุดท้าย “ครูนักกิจกรรม” ควรประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี กล่าวคือ กล่าวทำ กล่าวนำ กล่าวเปลี่ยนแปลง ซึ่งที่กล่าวมานั้นนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูต้องพัฒนาตนเองเป็นครูพันธุ์ใหม่ให้เป็นครูผู้ที่มี “ความรู้” และ “สมรรถนะ” ตามมาตรฐานวิชาชีพ 3 มาตรฐาน คือ มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครู มาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติตน ควรสร้างแรงบันดาลใจให้ตนเองเกิดพลังที่จะพัฒนา และปรับปรุงกระบวนการของตนเองให้เกิดการเรียนรู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ เป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานของครู เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแนวปฏิบัติที่ดีนำไปสู่การพัฒนาครูมืออาชีพ เป็นครูที่มีคุณภาพและเป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์และสังคมสืบไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะกรรมการบริหารหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน ที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือสนับสนุนเป็นอย่างดี และขอบคุณนักศึกษาสาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน แผนวิชาชีพครูที่เป็นแรงบันดาลใจในการเขียนผลงานครั้งนี้สมบูรณด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กานต์ศิวก ร คำพิเศษธนธรรณ. (2564). การศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 5(1), 151-159.

- คณะกรรมการครูสภา. (2563). *ประกาศคณะกรรมการครูสภาเรื่องรายละเอียดของมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครู ตามข้อบังคับครูสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562*. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 109 ง. หน้า 10-14.
- ชมพู โกติรัมย์. (2562). *ศตวรรษที่ 21 ปัจจัยการผลิตที่ท้าทาย ก้าวอย่างที่ต้องปรับของไทย*. สืบค้นเมื่อ 24 ตุลาคม 2563, จาก <http://dspace.spu.ac.th/handle/123456789/3866>
- ณิชา พิตยาพจนกร. (2563). *New Normal ของการศึกษาไทยคืออะไร เมื่อการเรียนทางไกลไม่ใช่คำตอบ*. สืบค้นเมื่อ 8 มีนาคม 2563, จาก <https://tdri.or.th/2020/05/desirable-new-normal-for-thailand-education/>
- ทวีศักดิ์ อุณจิตติกุล. (2561). *คำสอนของพ่อขอให้ครูตระหนักในหน้าที่เพื่อสร้างคน*. สืบค้นเมื่อ 17 พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.dailynews.co.th/article/622037>
- นรรัชต์ ฝันเชียร. (2561). *ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องมีคุณลักษณะอย่างไร*. สืบค้นเมื่อ 24 ตุลาคม 2563, จาก <https://www.trueplookpanya.com/blog/content/68571/-blog-teaartedu-teaart-teaarttea->
- ประสาธ เนืองเฉลิม. (2559). การปฏิรูปตนเองสู่การเป็นครูมืออาชีพ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 7(1), 66-74.
- พนม มีราคา. (2560). ครูต้องมีลักษณะอย่างไร... ในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มมร*. 5(2), 23-35.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2558). บทบาทครูในอนาคต: เตรียมผู้เรียนให้สอนตนเองได้ต่อไป. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ*, 1(1), 1-8.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- อรรณพ จินะวัฒน์ (2559). การพัฒนาตนของผู้ประกอบวิชาชีพครู. *วารสาร Veridian E Journal, Silpakorn University สาขา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 5(2), 1379-1395.